

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Oppgave A

- 1) Funkusjonalisme er et perspektiv på samfunnets institusjoner som hevder at de alle er nødvendige for opprettholdelsen av det sosiale systemet som de er en del av. Enhver institusjon i samfunnet har da en funksjon og er nødvendig for andre samfunnsfunksjoner og samfunnet som helhet. Fenomener som ikke lenger har en funksjon vil måtte tilpasse seg eller bli avviklet. Parsons mønstervariabler er et eksempel på komplementariteten mellom institusjoner med hver sine verdier og funksjoner. Den har også et evolusjonistisk aspekt ved at de fordedde institusjonene som ikke kan ivareta funksjonene knyttet til de ulike mønstervariablene, vil "dø ut".
- 2) Positivismen er et vitenskapsteoretisk perspektiv som hevder at samfunnsvitenskapene bør ha naturvitenskapen som ideal og at den samfunnsvitenskapelige metode bør ligne den naturvitenskapelige. Verdinøytralitet og objektivitet anses som et kriterium for sikker vitenskap. På samme måte som i naturvitenskapen burde samfunnsvitenskapen søke å avdekke årsaksforhold i samfunnet og på bakgrunn av dem, utforme lover om sosiale forhold. Disse bør så ligge til grunn for som en menneskestyrt samfunnsutvikling, -det som kalles teknokratisk kontroll

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Kvantitative målinger og statistikk har hatt
fjorring fremfor det kvalitative i positivismen.

5) Konstaterende spørsmål er utformet slik at
de gir et deskriptivt svar. Det dreier
seg om å slå fast hvordan noe er - altså
rene faktaforhold. En vurdering av
spørsmålenes gyldighet beror dermed på
« svarenes » sannhetsverdi.

Vurderende spørsmål har en normativ side
noe som innebærer at svarene slår fast
hvordan noe bør være. Gyldigheten
avhenger av argumentenes riktighet og logiske
struktur. Spørsmålene er altså utformet
slik at det dreier seg om å finne verdien
av et fenomen.

Konstruktive spørsmål er utformet med
tanke på å forbedre en gitt situasjon og
er en blanding av konstaterende og vurderende
spørsmål. Først stilles man gjerne spørsmål
ved hvordan noe forholder seg (deskriptivt)
for deretter å spørre hvordan det burde være
(normativt). På bakgrunn av dette spør man
hvordan man kan gå fra den aktuelle til
den ideelle situasjonen, det vil altså si
hva som konkret må gjøres.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Oppg. B

1) Eilert Sundt var utdannet teolog, men hans virkefelt var bredt, og hans interesse for samfunnet og alt som rørte seg innenfor det har gjort ham til en av Norges mest berømte samfunnsvitere. Jeg vil se på hvordan dette har hatt en sammenheng med hans syn på samfunnet, vitenskapen og utviklingen, samt hans metode.

Et barn av opplysningstida:

Opplysningstidas tenker stod sterkt også i Eilert Sundts vitenskap. Han delte positivistenes tro på vitenskapens muligheter til å ikke bare påvirke, men forbedre samfunnet. Samfunnets utvikling og framskritt var en nærmest naturgitt prosess som ikke bare innebar en utvikling av ny teknologi, men også en også en forbedring av den menneskelige og samfunns-
messige moral. Det som drev denne prosessen var en tilvekst i kunnskap. August Comtes tenker om samfunnsvitenskapens potensiale har på mange måter sin parallell i Sundt.

Det var nettopp kombinasjonen av folke-
opplysning og forskning som ble Sundts store prosjekt. Han så det som sin oppgave å reise rundt i bygdene i Norge og studere allmuens levekår. Resultatet av dette

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Arbeidet var flere verk, blant annet om dødeligheten (levealder) og sedelighets-tilstanden. Sundt var overbevisst om at det som skulle til for at folk flest kunne bedre sin situasjon var en analyse av samfunnsforholdene, slik at folk deretter selv kunne iverksette tiltak. Det var nettopp denne konstruktive siden ved vitenskapen som gjorde at den kunne drive utviklingen av samfunnet. Forskeren skulle gi folket innsikt i egen situasjon og hjelpe dem med å utvikle tiltak og forslag til endringer, men selve endringene måtte de selv stå for. * (se eget ark)

Selv om denne troen på vitenskapens uendelige muligheter til å rette opp alle forhold i samfunnet kan virke i overkant optimistisk for oss i dag har vi flere av Sundts trekk også i moderne vitenskap og ikke minst når det gjelder forskerens rolle. Vitenskapen betegnes ofte som et ferdelt knippe av virksomheter hvor vi både finner forskning, studier, forskningsformidling, ekspertvirksomhet og institusjonsforvaltning. Sundt kan sies å være en representant for forskning, formidling og ekspert- eller profesjonsvirksomhet (i sitt virke som teolog og prest). Særlig relevant her er altså at vi i dag fortsatt finner tanken om at forskeren gjennom formidling av sin forskning til samfunnet skal være med på å prege samfunnsprosessene

Denne kolonne er forbeholdt sensor.

og sette dagsorden. Dette har også blitt påpekt av senere sosiologer som Talcott Parsons og Robert Merton. Også i dag har altså forskerne flere oppgaver som aktører i samfunnet og ikke bare i den egen forskningsverden. Selv om litt av opplysnings-tidas optimisme har forsvunnet, vektlegges forskningens konstruktive oppgave kanskje like sterkt i dag.

Sentrale begreper og emner som har fått betydning for andre samfunnsvitere:

Noe av det mest sentrale ved Shndts forskning var hans analyse av begrepet status og dens betydning for individets rolle i samfunnet. Statusen avhenger av individets stand, altså dets plassering i samfunnets hierarki. Den ble påvirket av egenskaper knyttet direkte til individet, som hvorvidt man var gift og hadde fast arbeid. Dette var altså faktorer som var bestemmende for hvorvidt man ble respektert i samfunnet, og samfunnets syn virket deretter tilbake på individenes egen selvrespekt. Individets indre integrering i samfunnet var avgjørende for at det aktivt skulle kunne delta i samfunnets prosesser. Shndt fant at sterkt hierarkiske samfunn fratok individene denne selvrespekten, og at det virket tilbake på samfunnets moralske tilstand og produktivitet.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Betydningen stend hadde for individets deltakelse i samfunnet kan minne om Webers analyse av samfunnsmessige skillelinjer. Viktigst er det kanskje å trekke fram de svært tydelige parallellene til Durkheim og Marx. Ved å vektlegge betydningen av den indre integreringen, foregrep Snodd på mange måter Durkheims anomiteori. Det er nettopp individets opplevelse av delaktighet i samfunnet som danner grunnlaget for Durkheims selvmordsstudier. Opplevelsen av å ha et meningsfullt virke og bidra til en skapende prosess gjør individene ansvarlige, og ifølge Marx var det også en mangel på dette som gjorde individene i det moderne samfunn fremmedgjorte.

Metode:

Selv om Snodds metoder, og ikke minst hans syn på vitenskapens rolle og muligheter minnet om Comtes positivisme, var han ikke selvsagt positivist. Han tok i bruk flere av de metodene som Comte hadde beskrevet uten å drøfte dem eksplisitt. Han satte i gang en omfattende spørreundersøkelse blant 500 husstander i Christiania for å kartlegge levekårene og baserte mye av sin forskning på statistikk og tall, blant annet fra kirkebøker. Det spesielle og særlig relevante ved Snodd var likevel at

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

han ikke (som de fleste på hans tid) gav kvantitativ forskning forrang fremfor kvalitativ. Riktignok var han en av pionerene når det gjaldt bruk av statistikk i Norge, men han var like opptatt av det som statistikken og tallene ikke gav svar på. De skjulte sidene ved samfunnet og utilsiktede virkninger var for ham like interessant. Dette skulle flere hundre år senere bli omtalt av Robert Merton som "latente funksjoner."

Sundt baserte mye av sin forskning på kvalitative studier, og intervjuer og observasjon var særlig viktig når det gjaldt å kartlegge sedeligheten og den moralske tilstanden i samfunnet. Ikke minst stod dette sentralt i hans analyse av statusbegrepet. Individets opplevelse av meningsfullhet lar seg tross alt ikke lett uttrykke i tall. Tolkning stod derfor også svært sentralt i Sundts forskning, og det samme gjaldt kommunikasjonen med studieobjektet. Kombineringen ^{av} mellom kvantitative og kvalitative data og komplementariteten mellom disse var ^{et} vanlig analyseverktøy på Sundts tid. Den gjensidige komplementariteten mellom ulike metoder og perspektiver er imidlertid vanligere i dagens samfunnsvitenskap.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

Relevansen for senere forskning og
dagens samfunnsvitenskap:

Man kan argumentere for at mange av
Sundts metoder peker framover mot
den hermeneutiske metoden som ble
utviklet av blant andre Wilhelm Dilthey.
Hermeneutikken legger vekt på at data
og empiri må tolkes i forhold til den
historiske og samfunnsmessige konteksten
som det fant sted i. Weber-innsikten
som går ut på at man må kunne forstå for
å kunne forklare har ~~altså~~ ^{også} klare paralleller
til Sundt selv om Weber nok ikke bygde på
ham.

Sundt hadde stor innflytelse på vitenskapens
utvikling i Norge, men hans verk ble sent
oversatt til engelsk, noe som gjorde at han
fikk begrenset innflytelse på samfunnsvitene
utenfor Norge. Likevel kan vi altså se at
han foregrep flere av deres teorier.

Selv om Sundt framhevet vitenskapens positive
virkning på samfunnet, så kan det også
kunne ha negative effekter, noe som blant annet
kom til uttrykk i hans teori om individens
manglende integrering i samfunnet.

Sundt kan ha øvet innflytelse på positivister
med sin vektlegging av vitenskapens
konstruktive rolle. Et av positivismens
idealer er nettopp teknokratisk kontroll,

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

nemlig at vitenskaperen kan kunne brukes til å endre samfunnet. Ikke fullt kan vi også argumentere for at han gjennom sin velutgåtte påvirkning har bidratt til en kritikk av positivismen. Hans Skjerveheim som jo levde flere hundre år senere, pekte på noe av det samme; nemlig at studieobjektene innenfor samfunnsvitenskapen ikke er døde ting som bare påvirkes av ytre faktorer, men levende subjekter. De har dermed en egen vilje og påvirkes ikke bare av gener og arv. Slike mennesker er subjekter, må de også studeres som det, hevdet han.

Denne diskusjonen om forskerens rolle og metode i forhold til det som studeres er fremdeles svært relevant. Smolts omfattende og komplementerende metode og hans allsidighet gjør at det fortsatt er mange aspekter ved hans forskning som kan drøftes i forhold til dagens samfunn.

Smolts store innflytelse på samfunnsvitenskapen i Norge, reflekteres også i det faktum at han har fått det samfunnsvitenskapelige fakultet opphelt eller søg både i Oslo og Kristiansand. Han var tross alt Norges første samfunnsviter.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

* Smolt var faktisk Norges første oppdrett-
forsker. Han fikk statsstøtte for å drive
med forskning i Norges utkantstrøk og
på landsbygda. Rapportene hans skulle
danne grunnlag, eller i hvert fall medvirke
til, regjeringens politikk. Grotstriden, hvor
Smolt kom i konflikt med elopertrådet
av lese om hvordan rensligheten var bra
nok blant allmuen, gjorde at han ble
fratatt forskningsstøtten.